

KS. ZBIGNIEW ZAREMBSKI*

TORUŃ

Aldona Rosłońska, *Duszpasterstwo dzieci w Polsce. Studium pastoralne*,
Ząbki 2016, ss. 383.

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2016.054>

Misją Kościoła jest urzeczywistnianie zbawczego dzieła Boga i troska o doprowadzenie wiernych do spotkania z Nim w wierze, nadziei i miłości. Kościół wierny swemu posłannictwu pomimo zmieniających się uwarunkowań konsekwentnie pochyla się z miłością nad każdym człowiekiem, gdyż jak to powiedział przed laty św. Jan Paweł II „człowiek jest drogą Kościoła” a jego Odkupicielem jest Jezus Chrystus. Wypełniając zleconą misję Kościół troszczy się o cały Lud Boży, wszystkich ludzi, którzy tworzą rodzinę ludzką. Owa troska obejmuje także najmłodszych i najbardziej bezradnych, niewinnych a będących prawdziwym darem dla swoich rodziców i Kościoła. Troska o dzieci nabiera obecnie szczególnego charakteru, gdyż obserwujemy szereg niepokojących zjawisk, uderzających w instytucję małżeństwa i rodziny a także doświadczamy braku zastępowalności pokoleń. Oznacza to, że mamy dzisiaj coraz bardziej do czynienia ze starzejącym się społeczeństwem i Kościołem. Dlatego sprawą dość oczywistą jest, że od tych którzy teraz przyszedli na świat, od dzieci

* Ks. dr hab. Zbigniew Zaremski, prof. UMK, prezbiter diecezji włocławskiej, profesor w Katedrze Teologii Praktycznej Wydziału Teologicznego UMK w Toruniu (zzaremski@diecezja.wloclawek.pl).

i młodego pokolenia zależeć będą już wkrótce losy świata, narodu, rodziny i Kościoła. I im warto poświęcić szczególną uwagę.

Tego zadania ukazania troski Kościoła o dzieci podjęła się w sposób całościowy w książce wydanej przez Wydawnictwo Księży Pallotynów APOSTOLICUM pani Aldona Rosłońska, w tym miejscu należy zaznaczyć, że recenzowana książka stanowi w całości tekst pracy doktorskiej napisanej i obronionej przez Autorkę w Katedrze Teologii Pastoralnej i Nauk Pomocniczych na Wydziale Teologicznym UKSW w Warszawie. Autorka już na samym początku we wstępie wyraźnie zaznacza, że przedłożone czytelnikom opracowanie zawiera refleksję nad sytuacją duszpasterstwa wobec najmłodszych, różnorodność form duszpasterstwa dzieci oraz ich wpływ na życie parafialne i rozwój wiary dorosłych. Podkreślić należy, że Autorka niewątpliwie podjęła się opracowania zagadnienia interesującego, aktualnego i jak dotąd dość rzadko podejmowanego w badaniach pastoralnych. Jest to więc z pewnością zagadnienie nowatorskie ponieważ nie ma dotychczas w literaturze całościowego ujęcia tego zagadnienia. Co prawda spotykamy w literaturze opracowania dotyczące dziecka w aspekcie psychologicznym, socjologicznym czy pedagogicznym, jednak badań teologicznopastoralnych jest rzeczywiście niewiele. Te badania które zostały opublikowane pani Rosłońska uwzględniła w prowadzonych przez siebie badaniach. Autorka bardzo trafnie wskazała na dwie ważne pozycje, które ukazały się w latach 60-tych XX wieku we Francji, a które zostały przetłumaczone na język polski. Również w swoich badaniach nawiązała do rodzimych publikacji a wśród nich wskazała na artykuł ks. prof. dra hab. Romualda Raka, poświęcony w całości *Duszpasterstwu dzieci*, publikację ks. dra Roberta Bielenia, zatytułowaną *Kościół katolicki w Polsce w służbie dzieciom*, opracowania pani dr Jolanta Kurosz (*Duszpasterstwo dzieci w ogólnopolskich programach duszpasterskich 2000–2010*), ks. bpa prof. dra hab. Antoniego Długosza (hasło zamieszczone w *Leksykonie teologii pastoralnej* na temat *Duszpasterstwa dzieci*) i trzypiętomowe dzieło *W służbie dzieciom* opracowane pod red. ks. prof. dra hab. Józefa Wilka.

Uzasadniając wybór tematu opracowania, Autorka we wstępie wszechstronnie nakreśliła jego tło. Wskazując na aktualność i zasadność podjętego zagadnienia, dokonała pogłębionej charakterystyki kluczowych pojęć, zaprezentowała przy tym nauczanie Kościoła, dotyczące podejmowanego zagadnienia oraz przedstawiła aktualny stan badań w tej

dziedzinie. Zwróciła również uwagę na związek teologii pastoralnej, duszpasterstwa z badaniami prowadzonymi w obszarze pedagogiki pastoralnej. Zawarta w opracowaniu problematyka badawcza ujęta została przez panią Aldonę Rosłońską w formie trzech zasadniczych pytań: 1) Na czym polega duszpasterstwo dzieci w Polsce i jak realizowane jest duszpasterstwo zwyczajne i nadzwyczajne dzieci? 2) Jakie obszary duszpasterstwa dzieci wymagają udoskonalenia działań oraz które z nich są szansą na jego rozwój? oraz 3) Jak wygląda sytuacja społeczna dziecka w Polsce i jakie posiada ono prawa? (s. 23).

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że tematyka „duszpasterstwa dzieci jest zagadnieniem zdecydowanie multidyscyplinarnym, podobnie jak dziecko, które żyjąc w świecie współczesnym, istnieje w wielu wymiarach kulturowych i społecznych” (s. 21). Stąd też w przygotowaniu recenzowanej książki Autorka użyła wielu metod badawczych wykorzystywanych w dyscyplinach naukowych, których dotyczył postawiony w pracy problem badawczy. Tak więc w redakcji opracowania posłużono się metodą analizy jakościowej źródeł i zebranej literatury na temat duszpasterstwa dzieci w Polsce w kontekście uwarunkowań historycznych, metodą opisową i krytyczno-porównawczą a także syntezy i wnioskowania. Przygotowana przez Autorkę publikacja stanowi zatem solidne studium o charakterze pastoralnym, stąd w tytule podtytuł *Studium pastoralne*, gdyż wyraża on charakter opracowania i wykorzystane źródła oraz pozwala na całościowe przedstawienie podjętego zagadnienia.

Książka pani Aldony Rosłńskiej składa się z tekstu liczącego 383 stron, w tym 26 stronicowej bibliografii (s. 358–383). Na korpus pracy składa się strona tytułowa, spis treści (s. 5–10), wykaz skrótów (s. 11–12), wstęp (s. 13–27), sześć rozdziałów zatytułowanych: *Sytuacja dzieci w Polsce* (s. 28–80), *Rodzina Kościołem domowym* (s. 81–111), *Duszpasterstwo zwyczajne a duszpasterstwo dzieci* (s. 112–161), *Opieka nad dziećmi i ich wychowanie w praktyce kościelnej* (s. 162–208), *Duszpasterstwo nadzwyczajne dzieci* (s. 209–306) i *Perspektywy rozwoju duszpasterstwa dzieci w Polsce* (s. 307–349) oraz zakończenie (s. 350–357) i bibliografia.

Analizując dzieło pani Aldony Rosłńskiej należy zauważyć, że konstrukcja opracowania od samego początku podporządkowana jest głównemu założeniu badawczemu, jakim jest prezentacja duszpasterstwa dzieci w Polsce. W tym miejscu można postawić zasadnicze pytanie,

czy owa konstrukcja jest logiczna i czy poszczególne rozdziały i zawarte w nich paragrafy wyczerpują problem analizowany w przedłożonym opracowaniu? Odpowiedź na postawione pytanie jest oczywiście pozytywna. Należy bowiem stwierdzić, że w przyjętej konstrukcji pracy dostrzec można wieloaspektowość podejmowanych zagadnień. Ów zabieg wielowymiarowego podejścia do przeprowadzanych analiz podyktowany jest głównym problemem badawczym i ma na celu ukazanie w sposób komplementarny duszpasterstwa dzieci w Polsce. Poszczególne rozdziały i zawarte w nich paragrafy mieszczą się w sformułowanym temacie, wyczerpują podjęty problem i są tak ułożone, że tworzą zwartą całość. Na uwagę zasługuje również styl pracy. Książka napisana została jasnym i zwięzłym językiem. Autorka posiadała umiejętność parafrazy przez co uniknęła nadużywania cudzysłowów. Tekst pracy został umiejętnie podzielony na akapity, dzięki czemu jego lektura nie męczy i ułatwia czytelnikowi jego percepcję. Nadto należy zaznaczyć, że książka została starannie wydana i posiada interesującą i czytelną okładkę.

Merytorycznym osiągnięciem prezentowanej pozycji, będącym jednocześnie nowością, jest całościowe i obszerne ukazanie problematyki, dotyczącej duszpasterstwa dzieci w Polsce. Postawiony we wstępie pracy problem badawczy został rozwarstwiony w kolejnych rozdziałach. Widać przy tym wyraźnie, iż Autorka czyni to z zaangażowaniem i konsekwencją, pragnąc dać odpowiedź na postawiony problem w poszczególnych warstwach tematycznych, ujętych w kolejnych rozdziałach. Tak więc w całej pracy zaprezentowane zostało nauczanie Kościoła na temat duszpasterstwa dzieci oraz szeroko ujętego procesu wychowania młodego człowieka, jak również w oparciu o bogatą literaturę ukazano sytuację dzieci i znaczenie środowiska rodzinnego w przekazie wiary.

W rozdziale pierwszym pani Rosłońska podjęła się prezentacji sytuacji dzieci w Polsce. W pierwszej kolejności wyszła od ukazania fundamentalnych środowisk wychowania. Opisała etapy wychowania dziecka w środowisku rodzinnym, w okresie żłobkowym, przedszkolnym i szkolnym, zwracając uwagę na rozwój dziecka w zakresie fizycznym, psychicznym, społecznym i religijnym. Zapoznała także z przepisami, które regulują funkcjonowanie owych instytucji wychowawczych. W dalszej części rozdziału, w paragrafie drugim przybliżona została tematyka dziecka w polskim ustawodawstwie. Szczególną uwagę zwró-

cono na prawną ochronę życia, prawa dziecka i prawną ochronę rodziny. Rozdział ten stanowi niezwykle cenny materiał, ukazujący sytuacje dziecka w kontekście jego rozwoju, funkcjonowania w różnych środowiskach a przede wszystkim w polskim systemie oświatowym i państwowym.

W rozdziale drugim przedstawiona została rodzina jako „Kościół domowy”. Autorka opisała znaczenie poszczególnych podmiotów rodziny w prawidłowym wychowaniu dziecka. Uwaga Jej skupiona jednak została na prezentacji sposobów podejmowanych działań, zmierzających do jak najlepszej realizacji powołania w rodzinie przez kobiety i mężczyzn. Ukazano tutaj również rolę współpracy rodziców w wychowaniu dzieci i znaczenie dziadków w życiu dzieci i wnuków. Trzeci rozdział pracy poświęcony został duszpasterstwu zwyczajnemu ukierunkowanemu na dzieci. Szczególną rolę w tym duszpasterstwie odgrywa zdaniem Autorki Eucharystia z udziałem dzieci a w niej wygłaszana homilia. Ponadto pani Rosłońska, zwróciła uwagę na znaczenie formacji eucharystycznej i omówiła formy zaangażowania dzieci w liturgię. W dalszej części, w paragrafie zatytułowanym *Formy pobożności ludowej* wskazała na znaczenie mszy roratnich, drogi krzyżowej, pierwszych piątków miesiąca i nabożeństw maryjnych. Paragraf trzeci tegoż rozdziału poświęcony został omówieniu znaczenia rekolekcji dla dzieci.

Czwarty rozdział pracy w całości poświęcony jest realizacji wychowawczej funkcji Kościoła. Znalazły się tutaj omówienia zagadnień szczegółowych, dotyczących formacji przedszkolnej, lekcji religii w szkole podstawowej oraz katechezy parafialnej, przygotowującej dzieci do najważniejszych sakramentów okresu dzieciństwa. Po takim przedstawieniu zgromadzonego materiału, aby w pełni przybliżyć bogactwo duszpasterskich działań Autorka w rozdziale piątym skupiła się na duszpasterstwie nadzwyczajnym. Bogactwo podejmowanych licznych inicjatyw na rzecz dzieci usytuowane zostało w dwóch obszarach, poświęconych duszpasterstwu specjalnemu i specjalistycznemu. Niezwykle cenny materiał zamieszczony został także w rozdziale szóstym czyli ostatnim, zawierającym próbę przedstawienia możliwości rozwoju duszpasterstwa dzieci w Polsce. W pierwszej kolejności w rozdziale tym ukazano wpływ duszpasterstwa na religijność ludzi dorosłych. Wskazano także na zależność duszpasterstwa parafialnego od duszpasterstwa dzieci. Jak również omówiono organizację

współpracy szkoły z parafią i wskazano na rozwój duszpasterstwa dzieci w społeczności lokalnej.

Przedłożona publikacja pani Aldony Rosłońskiej stanowi interesujące studium z którego z pewnością skorzystają specjaliści zajmujący się teologią pastoralną, naukami o rodzinie i duszpasterze, którzy uczestniczą w procesie pośrednictwa zbawczego, jak również rodzice i wychowawcy a także inne osoby współpracujące aktywnie z Kościołem w procesie wychowania i towarzyszenia dzieciom w osiągnięciu przez nie dojrzałości. Publikacja pani Aldony Rosłońskiej stanowi interesujące opracowanie, tak w zakresie podjętego tematu, prowadzonych analiz, jak i specyfiki wydobytych wniosków.

Od strony formalnej książka zawiera wszystkie niezbędne elementy charakterystyczne dla dzieła naukowego. Warty podkreślenia jest w niej konstruktywny wstęp, w którym zawarte są wszystkie konieczne elementy a także podział na rozdziały, paragrafy i podparagrafy. Każdy rozdział poprzedzony został odpowiednim wstępem. A wyniki przeprowadzonych badań usytuowane zostały w zakończeniu pracy. Zakończenie zawiera przypomnienie i zestawienie głównych wniosków, wynikających z przeprowadzonych analiz. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że Autorka w wielu miejscach monografii, prowadząc wnikliwą analizę, potrafiła krytycznie podejść do prezentowanego materiału.

Warto jeszcze podkreślić, że ważną cechą publikacji o charakterze naukowym, a taką przecież jest recenzowana książka, jest jej źródłowość. Stąd zaznaczyć trzeba, że Autorka zebrała bardzo bogatą bazę źródłową i bibliograficzną. Pani Aldona Rosłońska w swoich analizach korzystała z literatury teologicznej, jak i pozateologicznej, odwoływała się do dokumentów Kościoła powszechnego i Kościoła w Polsce, jak również dokumentów państwowych. Jeżeli idzie o przygotowaną bibliografię to składa się ona z trzech części: w pierwszej znajduje się bibliografia źródłowa, obejmująca dokumenty Kościoła powszechnego a wśród nich dokumenty Soboru Watykańskiego II, nauczanie papieży, dokumenty Stolicy Apostolskiej, dokumenty Kościoła w Polsce oraz polskie akty normatywne: ustawy, rozporządzenia i orzeczenia oraz międzynarodowe akty normatywne; na część drugą składa się literatura przedmiotowa. Wreszcie część trzecią stanowi netografia, zawierająca artykuły zamieszczone na stronach internetowych oraz wykaz stron internetowych. Należy wskazać, że Autorka

wykonała znaczącą i uczciwą pracę dotyczącą nie tylko odpowiedniego zestawu szeroko rozumianej bazy źródłowej i bibliograficznej, ale także gruntownej analizy o czym świadczy faktyczne jej wykorzystanie w pracy.

Książka pani Aldony Rosłońskiej jest cenną pomocą dla teologów, wychowawców i duszpasterzy stąd warto do niej sięgnąć, mając na uwadze pastoralną troskę o przyszłość Kościoła i świata.